

społecznych. W naszym projekcie zakładamy też wzbogacenie przestrzeni publicznej lokalem gastronomicznym, który podniesie atrakcyjność miejsca. Lokal ten w założeniu właściciela ma mieć charakter oryginalny, dopasowany do atmosfery i kultury Pragi, zostanie też wyposażony w szyld, który swoją estetyką będzie wpisywał się w historyczną topografię i otoczenie zabytkowych praskich kamienic.

Jako że cenimy warszawską Pragę, która krok po kroku odzyskuje swój dawny urok, chcieliśmy wpisać się również w nurt proekologicznych działań w tej dzielnicy. W ramach realizacji projektu zostaną zlikwidowane wszystkie indywidualne źródła ciepła funkcjonujące w budynku, a ponadto zastosujemy rozwiązania technologiczne, które pozwolą wspólnocie na wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii (OZE).

Rewitalizacja praskich kamienic niesie ze sobą nie tylko poprawę estetyki i przestrzeni publicznej, ale także zwiększenie atrakcyjności gospodarczej miejsc objętych procesami odnowy. Budynki takie, jak nasz, zaniedbane i zniszczone, które w wyniku rewitalizacji zaczną „cieszyć oko”, są znakomitym magnesem przyciągającym przedsiębiorców prowadzących np. lokale usługowe czy szukających miejsc na swoje siedziby i biura. Angażując się w proces rewitalizacji, poprawiamy jakość naszego otoczenia oraz jego wartość gospodarczą i ekonomiczną.

Można by rzec: co z tego, że nasza kamienica będzie piękna, skoro ta obok straszy? Otóż, jeśli nasza będzie piękna, to przy naszej ulicy będzie już o tę jedną piękną więcej. A może jeśli mieszkańcy kamienicy obok zobaczą, że nam się udało, to też podejmą próbę działania? Z takich mikroprojektów składa się cały proces rewitalizacji, dzięki któremu możemy odzyskać piękną, czystą, zadbaną Pragę. Jeśli możemy dołożyć swoją cegiełkę, to dlaczego nie? Wystarczy wspólnota, budynek z historią i trochę inicjatywy.

ANNA LASKOWSKA

Praskie inspiracje

Warszawska Praga ma wiele zalet: dogodne położenie w centrum dużego, europejskiego miasta, wiele zabytków, które szczęśliwie przetrwały wojenną zawieruchę, jak również mieszkańców, którzy stanowią o wyjątkowości tej dzielnicy. Praga to także olbrzymi, wciąż nie w pełni wykorzystany potencjał. Dostrzegają to zachodnie media, które coraz częściej publikują artykuły na temat warszawskiej Pragi i opisują dotychczasowe pozytywne przeobrażenia. Takie publikacje wzmacniają zainteresowanie dzielnicą poza granicami kraju i przyczyniają się do coraz częstszego podejmowania tematów

związanych z rewitalizacją Pragi przez zagranicznych specjalistów.

Przykładem takiego działania jest projekt IBA Warszawa 2030, zainicjowany dzięki współpracy Wydziału Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej oraz Wydziału Architektury, Planowania Miast i Planowania Krajobrazu Uniwersytetu w Kas-sel. W 2017 r. odbyły się warsztaty planistyczne, w których udział wzięło łącznie 50 studentów wspomnianych wydziałów. Celem warsztatów było opracowanie wstępnej koncepcji rewitalizacji Pragi przy wykorzystaniu stosowanego od wielu lat w Niemczech instrumentu IBA. W czerwcu 2018 r. zorganizowana została konferencja

1 | Burmistrz Dzielnicy Praga Północ Wojciech Zabłocki prezentuje prace studentów Wydziału Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej podczas konferencji „Praga Odnova”

2 | Koncepcja zagospodarowania przestrzennego terenu przeznaczanego na Muzeum Historii Naturalnej w dzielnicy Praga Północ (oprac. Aleksandra Pabisiak, Jakub Wróbel)

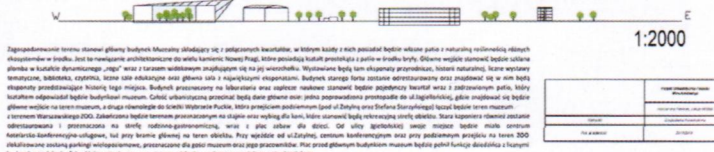

Koncepcja zagospodarowania przestrzennego terenu przeznaczony na Muzeum Historii Naturalnej w dzielnicy Praga Północ

Celem projektu było stworzenie koncepcji zagospodarowania terenu Górnego, znajdującego się na terenie dzielnicy Praga Północ na obszarze multifunkcyjnego centrum Muzeum Historii Naturalnej. Projekt ten miał służyć w sferze kwalifikacji edukacyjno-rekreacyjnej, przeznaczonej dla dzieci i dorosłych. Inwestycja składa się z kilku budynków, w których przewidziano przede wszystkim wystawy i wystawowe wystawy edukacyjnych, i różnych dziedzin przyrody, botaniki oraz historii. Na terenie całego obiektu zostaną zbudowane również laboratoria, w których przewidziano będą warunki do odwołania wiedzy i zdobywu przyrody oraz historii naturalnej. Funkcją rekreacyjną ograniczonego obszaru będzie służyć się w sferze gastronomicznej, parkowej oraz stacji Pociągu wycieczki dla kmi. Wybudowany zostanie również obiekt konferencyjno-hotelowy, by pomóc prowadzić inwestycje nie tylko na poziomie regionalnym, ale dla terenu całego kraju i Europy. Obiekt zaliczyć można do projektu renowacji dzielnicy Praga Północ, jej odnowy oraz promowania na jej terenie nowych inwestycji.

- Legenda**
- budynki istniejące
  - budynki projektowane
  - budynki parkingów wielopoziomowych
  - teren placu zabaw
  - drogi i chodniki
  - wybieg dla kmi
  - tereny zieleni urządzonej
  - drzewo
  - parasol
  - ławka rekreacyjna
  - fontanna
  - geometria dachu
  - przejście podziemne do ZOO

Wzrost roślinności	
0 - 10 cm	10 - 20 cm
20 - 30 cm	30 - 40 cm
40 - 50 cm	50 - 60 cm
60 - 70 cm	70 - 80 cm
80 - 90 cm	90 - 100 cm

przez Wydział Geodezji i Kartografii, na której przedstawiono dotychczasowe efekty wspólnych działań. Dzień później odbyły się warsztaty w Muzeum Warszawskiej Pragi, na których także przy udziale mieszkańców opracowywane były główne założenia dla IBA na Pradze.

Czym jest IBA? Jest to bardzo skuteczny, niemiecki instrument planowania przestrzennego, którego efekty zostały z sukcesem wdrożone już w takich miastach, jak Berlin i Hamburg, czy regionach, jak dolina rzeki Emshar. W odróżnieniu od Expo, biennale czy stolic kultury, IBA nigdy nie były organizowane cyklicznie ani według ściśle ustalonych reguł. Jest to nieformalny instrument planistyczny. W niemieckim systemie planowania takie instrumenty nakierowane są na wzbudzenie dialogu, rozwiązanie

bądź złagodzenie konfliktów poprzez wykorzystanie procesów partycypacyjnych i osiągnięcie konsensusu. Dzięki temu wdrażanie formalnych procedur jest ułatwione. Wyróżnikiem instrumentu IBA jest jego eksperymentalny, nowatorski charakter, a każda IBA określa siebie na nowo. Dlatego zaproponowaliśmy, by rozwinięcie tego skrótu nie było dosłownym tłumaczeniem nazwy (Międzynarodowa Wystawa Budownictwa), lecz jego twórczą interpretacją: Inicjatyw Badaj Aktywizuj.

Każda IBA ma swój motyw przewodni. W Wiedniu jest to mieszkalnictwo, w Heidelbergu wiedza i nauka. Zdecydowaliśmy, że w przypadku IBA na Pradze będzie to zdrowie, zarówno w odniesieniu do mieszkańców, jak i miasta, jako skomplikowanego organizmu. Występowanie

wielu chorób można bowiem zmniejszyć poprzez właściwe aranżowanie przestrzeni, zaś miasto może pozostać odporne na różne, często bardzo gwałtowne zjawiska pogodowe, które będą coraz częstsze na skutek zmian klimatycznych.

IBA charakteryzują projekty – symbole, które podkreślają jej wizjonerskie podejście, komunikują jej motyw przewodni i generują dyskusję, również w skali międzynarodowej. Pierwszym takim projektem jest Narodowe Muzeum Przyrody, którego lokalizacja mieściłaby się na terenie Fortu Śliwickiego. Gorącym zwolennikiem powstania muzeum jest burmistrz Pragi Północ Wojciech Zabłocki. Będzie to pierwsze tego typu muzeum w Polsce, a jego główny cel to upowszechnianie wiedzy na temat przyrody. W projektach

3 | Fort Śliwickiego

(zdjęcia: 1 – Maciej Krüger; 3 – Marcin Łuniewski)

zaproponowanych przez studentów Wydziału Geodezji i Kartografii Muzeum różne obiekty towarzyszące (jak np. oceanarium) byłyby połączone kładką bądź kolejką gondolową z Cytaadelą, znajdującą się po drugiej stronie Wisły.

Drugim ważnym projektem jest tzw. zielony most, czyli Most Śląsko-Dąbrowski zamieniony na park, po którym poruszać się będą mogli piesi i rowerzyści, a także komunikacja publiczna. Tego typu inwestycje pojawiają się coraz częściej za granicą. Zielone wiadukty i mosty na stałe wpisały się w pejzaż Nowego Jorku (High Line na pokolejowym wiadukcie), Paryża czy Seulu (Skygarden długości 1 km projektu MVRDV na nieczynnej autostradzie znajdującej się na wiadukcie). Oprócz atrakcyjnej przestrzeni publicznej dla mieszkańców stanowią one także ogromną atrakcję turystyczną. Praga jest dzielnicą doskonale skomunikowaną jeśli chodzi o transport publiczny. Mimo to na jej ulicach tworzą się liczne korki – ten duży ruch generowany jest przez tranzyt pochodzący spoza dzielnicy i powinien być przekierowany z jej centrum. Dlatego postulatem studentów było zaproponowanie strefy pieszej na al. „Solidarności” do skrzyżowania z ul. Targową, będącej przedłużeniem „zielonego mostu”.

Trzecim ważnym projektem jest „niebieski most”, łączący Jeziorko Kamionkowskie z Portem Praskim. Obiekt ten prezentowałby obecne sposoby wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym przede wszystkim wody, a jego pierwowzorem jest Energiebunker w Hamburgu. Stanowiłby miejsce edukacji dotyczącej pozyskiwania energii na wzór znajdującego się po drugiej stronie Wisły Centrum Naukowego Kopernik. Jego lokalizacja w pobliżu Stadionu Narodowego wypełniłaby pustkę, jaka znajduje się w tej okolicy.

Każdy z wymienionych projektów odnosi się do przyrody jako bezcennego zasobu, który może przyczynić się do poprawy stanu zdrowia mieszkańców i lepszego funkcjonowania miasta. Są to odważne wizje, ale jak powiedział wybitny amerykański urbanista Daniel Burnham: *„nie róbcie małych planów – one nie mają magii, by wzburzyć ludzką krew i prawdopodobnie nie zostaną zrealizowane. Róbcie duże plany, miercie wysoko w nadziei i pracy”*. Te słowa stanowią motto dotychczasowych działań podejmowanych na Wydziale Geodezji i Kartografii PW w odniesieniu do warszawskiej Pragi. Mamy nadzieję, że generowane na naszym wydziale pomysły we współpracy z partnerami wpłyną pozytywnie na przeobrażenia przestrzenne na warszawskiej Pradze.

AGNIESZKA CIEŚLA

W północnej części Pragi znajduje się jedna z najładniejszych w skali całego miasta ulic o niemalże kompletnym układzie urbanistycznym i klimacie dawnej Warszawy. To Stalowa, która swoją nazwę zawdzięcza znajdującej się przy niej Warszawskiej Fabryce Stali, wybudowanej w drugiej połowie XIX w. Podobnie jak większość Pragi, tak i Stalowa nie uległa zniszczeniu podczas działań wojennych, jednak jej potencjał i walory ulegały stopniowej degradacji, zaniedbana i niedoceniona straciła na znaczeniu. Dziś stopniowo odzyskuje swoje piękno, niepowtarzalny koloryt i klimat.

O wyjątkowości Stalowej stanowią przedwojenne kamienice, tradycyjne zakłady rzemieślnicze oraz podwórkowe kapliczki. W XIX w. na Stalowej powstawały kompleksy domów robotniczych. Były to głównie niskie, drewniane budynki czynszowe. Z czasem zaczęto w tym miejscu budować wielkomiejskie, murowane kamienice, których frontowe elewacje nierzadko były zdobione okazałymi płaskorzeźbami.

Ślady dawnej świetności najłatwiej odnaleźć we wnętrzach klatek schodowych – gdzieś tam zachowały się jeszcze oryginalne metalowe schody z kutymi balustradami. Na podwórzach urzekają kapliczki z figurkami Matki Bożej. Stalowa bywa też określana jako „najbardziej hollywoodzka część stolicy”. Kręcono tu m.in. sceny do takich filmów, jak *Pianista* czy *Miasto 44*, a także do seriali *Kolumbowie* i *Czas honoru*.

Obecnie, po długich latach stagnacji to miejsce odradza się, a wraz z nim klimat i atmosfera dawnej Warszawy. Przy Stalowej miłośnicy kultury coraz chętniej zakładają galerie sztuki. Twórczość artystyczna wpisuje się tu w wymiar historyczny, stwarzając klimat o unikatowej tożsamości tej części stolicy. Poniżej najciekawsze galerie zlokalizowane przy Stalowej.

Galeria Stalowa – założona w 2013 r. pod numerem 26. To właśnie tu Krzysztof Fabijański prezentuje twórczość malarzy współczesnych,